

**ERITYISTUEN JA –OHJAUKSEN
TUNNISTAMISMAHDOLLISUUDET**
Etelä-Karjalan Aikuisopisto
AKTIVASSA

Ulla Viskari-Lippojoiki

Kehittämishankeraportti
08/2007

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä VISKARI-LIPPOJOKI, Ulla	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 45	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi ERITYISTUEN JA –OHJAUKSEN TUNNISTAMISMAHDOLLISUUDET Etelä-Karjalan Aikuisopisto AKTIVASSA		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, ammatillinen erityisopettajankoulutus		
Työn ohjaaja HIRVONEN, Maija		
Toimeksiantaja		
<p>Tiivistelmä Etelä-Karjalan Koulutuskuntayhtymän aikuisopistossa AKTIVASSA toteutetaan Opetushallituksen määräystä henkilökohtaistamisesta 1.3.2007 jälkeen. Henkilökohtaistaminen perustuu yksilöllistämiseen, jolloin myös on kiinnitettävä huomiota opiskelijoiden yksilöllisiin erityistuen tarpeisiin.</p> <p>Työn tavoitteena on kehittää aikuisopisto AKTIVAAN henkilökohtaistamisen tueksi erilaisia tunnistamismenetelmiä, joiden avulla erityisen tuen ja ohjauksen tarve voidaan selvittää. Aikuisopistossa ei ole aikaisemmin järjestetty erityisohjausta, joten kehittämishanke perustuu tekijän henkilökohtaiseen kehittämistyöhön, kokemuksiin ja koulutusnäkömyksiin.</p> <p>Erilaisten kartoitusten ja tunnistamismenetelmien ohessa on syntynyt oppilaitokseen opiskelijatukiryhmä, jota myöskään ei aiemmin ole ollut. Tukiryhmä on kokoontunut ensimmäisen kerran keväällä ja sen toiminta tulee jatkumaan syksyn 2007 ajan. Opiskelijatukiryhmän työ tukee erityistuen ja ohjauksen kokonaisuutta.</p> <p>Kehittämishankkeeseen kuuluu suunnitelma ns. oppimisklinikan perustamisesta. Tässä tukipisteessä annetaan ohjausta niin opiskelijoille kuin henkilöstöllekin. Ohjaus painottuu aluksi kirjallisten taitojen ja matematiikan opintojen tukemiseen, mutta toiminta tulee laajenemaan muiden ohjaustarpeiden selvityä.</p> <p>Opetushenkilöstölle suunnatun kyselyn, kokemusten ja aiempien projektien perusteella näyttää siltä, että erityiselle tuelle ja ohjaukselle on tänä päivänä aikuistenkin keskuudessa tarvetta ja kysyntää. Kehittämishanke on tullut todella tarpeeseen, ja voidaan sanoa, että erityisopettajuutta ja ohjausta tarvitaan enenevässä määrin kaikilla aloilla ja osaamisen kannustamisena ja motivointina.</p>		
Avainsanat henkilökohtaistaminen, erityinen tuki ja ohjaus, erityisopetus.		
Muut tiedot Liitteenä Aktivan henkilökohtaistamissuunnitelma,		

Author VISKARI-LIPPOJOKI, Ulla	Type of Publication Developmental project	
	Pages 45	Language Finnish
	Confidential ☐ Until	
Title The possibilities of identifying students with special needs in South Karelia Adult Education Centre, AKTIVA		
Degree Programme Vocational Teacher education College, special needs teacher education		
Tutor(s) Hirvonen, Maija		
Assigned by		
Abstract <p>In Adult Education Centre AKTIVA we follow the instructions of The Ministry of Education for personalization from 1.3.2007. In order to successfully personalize we need different kinds of methods in identification the special needs of students. It is also important that the student's individuality will be taken into account.</p> <p>The goal of the developmental project is to elaborate different kinds of identification methods in is to elaborate different kinds of identification methods in our South Karelia Adult Education Centre in order to support the personalisation and to find out the special needs among the students.. There has been no special education and guidance in our institute earlier, so the basis of this work is on the author's own developmental work, experiences and views of education.</p> <p>In addition to different kinds of tests and identification methods we have formed a supporting group for students in our institute. The supporting group had its first meeting last spring and it will be continued in autumn 2007.</p> <p>The author of this developmental work has also planned to start a clinic, which will give, different kinds of guidance and support both to the students and to the personnel. At the beginning the focus will be in the guidance of dyslectic students or students with learning difficulties in mathematic. Later, there will be other support available, too.</p> <p>On grounds of the inquiry to teachers, experiences and earlier projects there is today a need for special support and guidance among students. The developmental project has been a very needed one for paying attention to different learning difficulties of adult learners. The special support can also function as a motivating and encouraging factor for students.</p>		
Keywords personalization, special needs education, special guidance		
Miscellaneous The personal planning of South Karelia Adult Education Centre		

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	5
1.1. Erityinen tuki ja ohjaus AKTIVASSA	13
2. KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITE JA TARKOITUS	15
2.1. Erityistuen tarpeen kartoittaminen ja mahdollisuudet	16
2.2. Erityisopetusta raamittavat säädökset ja ohjeet ammatillisessa aikuiskoulutuksessa	17
3. KEHITTÄMISHANKKEEN KULKUA	20
3.1. Valmo ja muut hanketta edeltäneet projektit	20
3.2. Johtoryhmän päätös henkilökohtaistamisesta	21
3.3. Kysely erityisen tuen tarpeesta opetushenkilöstölle	21
3.4. Opiskelijahuoltoryhmä	23
3.5. Luki- ja matematiikkakartoitukset	24
3.6. Muut testit	27
3.7. Oppimisen tukiklinikka, IKKUNA-OPPI	28
4. ARVIOINTIA ja POHDINTAA 2007-2008	29
LÄHDELUETTELO	31
LIITELUETTELO	32
LIITTEET	33

1. JOHDANTO

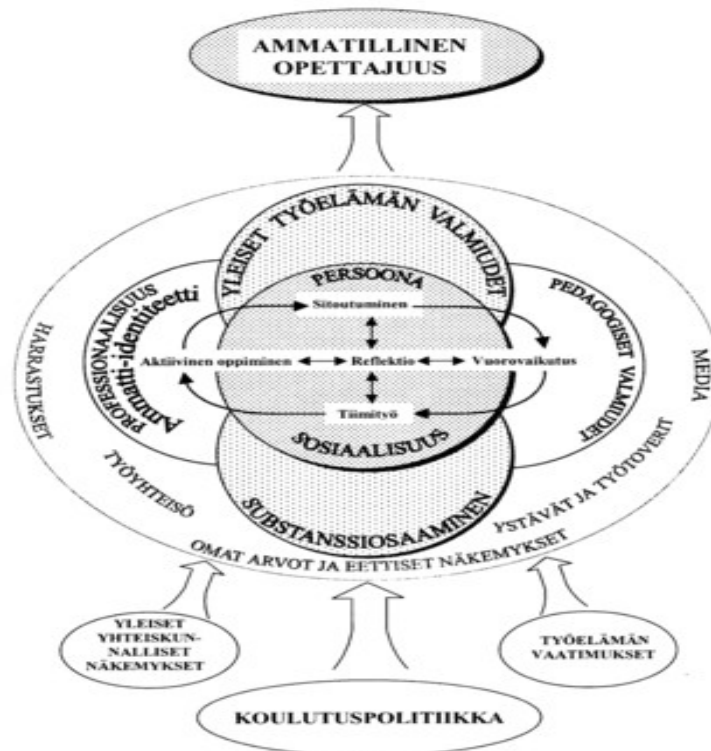
Mitä ihmisestä pitää tulla? ” *Toivottavasti monesta teistä tulee tärkeitä ihmisiä, niin että voimme seurata teidän elämäänne tulevaisuudessakin*”. Lause on erään rehtorin puheesta, jonka hän on pitänyt päättävälle kuudesluokkalaisille.

Ajatus on koskettava, sillä meitä kaikkia ei ole tarkoitettu eikä ajateltu julkisuuden henkilöiksi. On tärkeää että jokainen meistä on oppinut nauramaan itselleen, osaa kysyä hyviä kysymyksiä, usein. Ottaa myös itse vastuun ja uskaltaa toimia. (Harju, et al. 2003).

Maaherran laatupalkinto kirjan juhlaulkaisussa on mielestäni lähtökohta sille, että meidän jokaisen ihmisen arvostus pitää olla oikeista lähtökohdista kiinni. Arvioidaan sellaisia asioita, joita voidaan laadullisesti mitata.

Ammatillisessa koulutuksessa olevan opiskelijahuoltopalveluista sanotaan lainmuutoksessa: *"Koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä kansanterveyslaissa tarkoitettuja opiskelijaterveydenhuollon palveluja....sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi tarvittavia palveluja antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa sekä antaa opiskelijoille tietoa näistä palveluista. Tarvittaessa opiskelija tulee ohjata hakemaan näitä etuja ja palveluita"* (479/2003, 37 §). Tällaista tietoa lukiessani halusin paneutua aikuisopiskelijoiden asemaan ja heidän henkilökohtaistamiseensa.

Vertanen (2002, 222) on tutkimuksessaan ja kirjassaan luonut kuvaa opettajuudesta vuonna 2010, opettajan persoonasta. Hänen luomansa kuvio (kuva 1), kertoo mielestäni niistä asioista, joista ammatillisessa opettajuudessa pitää ottaa huomioon.

Kuva 1. Ammatillinen opettajuus vuonna 2010 (Vertanen 2002, 222).

Erityistuen tarpeen määrittelyssä tulee mielestäni opettajuus merkittävästi esille. Vastuuhenkilöllä pitää olla monenlaisia taitoja erilaisuuden huomioimiseen. Työelämä edellyttää kaikilta elinikäistä oppimista. Tämä on otettava myös aikuiskoulutuksessa huomioon.

Ammatillisen koulutuksen järjestäminen pitää hoitaa niin, että se kehittää ammatillisten taitojen lisäksi myös metataitoja, jotka antavat valmiuksia ammatilliseen kasvuun ja elinikäisen oppimisen toteuttamiseen. Työelämän hyvä tuntemus ja yhteiskunnan tuleva ja jatkuva muutos kehityksineen on huomioitava, mutta myös hyödynnettävä kaikkia niitä mahdollisuuksia, joita jokaisella yksilöllä on, puutteista huolimatta. (Vertanen 2002, 55)

Media tuo esille tietoa siitä, miten erityistä ohjausta tarvitsevien oppilaiden määrä kasvaa jatkuvasti. Tilastokeskuksen tiedotteen mukaan vuonna 2006 oli peruskoululaisia 578 918, joista oli siirretty kokoaikaiseen erityisopetukseen 44 700, mikä on kahdeksan prosenttia kaikista peruskoululaisista. (Tilastokeskus 2007). Tämä tarkoittaa sitä, että kun he tulevat aikuis- ja työikään, uskon heidän olevan tuen

tarpeessa. Mielestäni ei niin suuressa määrin, mutta se tulee huomioida opetusta järjestettäessä. Tämä erityishuomion tarve on ollut viime vuosina näkyvissä ja se on koettu tarpeellisena aikuiskoulutuksessa.

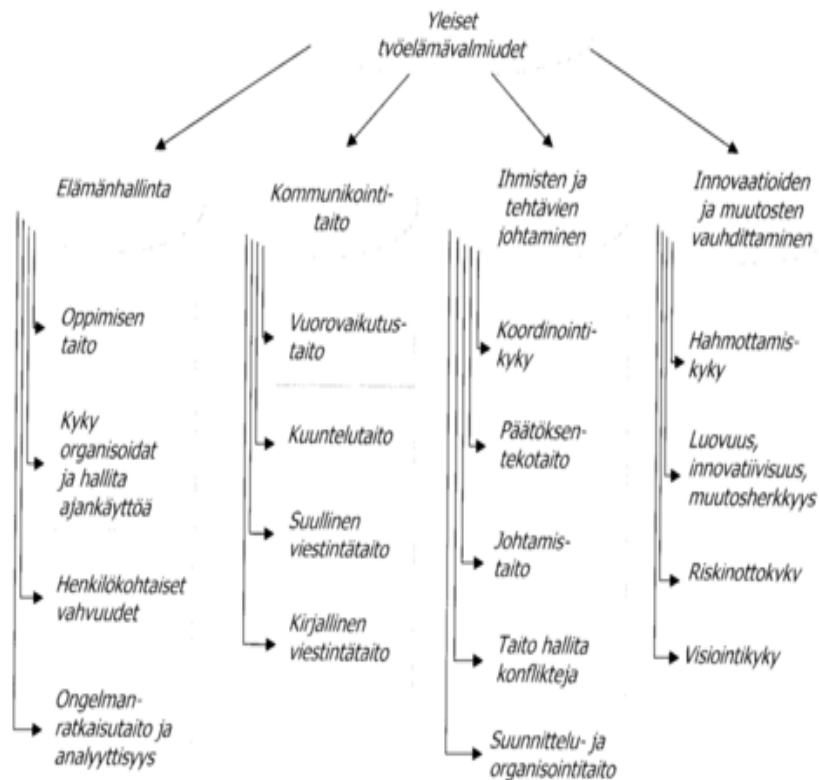
Filosofi Antti Mattila on sanonut: ”Tarvitsemme erilaisuuden ymmärtämisen taitoa enemmän kuin koskaan. Ymmärtääksemme erilaisia kulttuureja, maailmankuvia, ajatuksia ja ihmisiä meidän tulee osata vaihtaa näkökulmaa” (Mattila 2007). Artikkelissa puhuttiin erilaisuudesta ja negatiivisista ominaisuuksista. Mattilan mukaan myös opettajien tulee osata nähdä opiskelijoittensa negatiivisten ominaisuuksien ja oppimisesteiden yli. Näin minäkin ajattelen tulevana erityisopettajana. Heikkouksien sijaan panostetaan vahvoihin puoliin ja käännetään vastoinkäymiset voitoksi. Tämä on sitä näkökulman vaihtamista, josta Mattila puhuu.

Näkökulmien vaihto on erityisen paikallaan nykyisessä työelämässä. Tilanteet muuttuvat hyvin nopeasti, ja ammattitaito ja erilaiset valmiudet kohdata niitä ovat merkittäviä. Ruohotien (1999) kuvaukset ovat antaneet minulle uutta näkökulmaa asiaan.

Ruohotie (1999, 40) on kuvannut ammattitaitoa, työelämän vaatimuksia ja valmiuksia ja niiden jäsentymistä erillisiksi taidoiksi ja kyvyiksi. Helakorpi (2007) on käsitellyt samoja asioita omassa esityksessään (kuva 3).

Kuvan 2 esittämät yleiset ammattitaitovaatimukset ovat niitä asioita, joiden varaan voidaan rakentaa henkilön substanssiosaaminen. Jokaisen on ensin opittava oppimaan. Toisaalta on oltava eväitä oppia ja kolmanneksi pitää tehdä työtä näiden ominaisuuksien varassa oppiakseen. Lihavoinnilla on tuotu esille ns.

”kansantajuisiksi” Ruohotien jäsenyykset. Pohjana tälle jäsenyykselle on ESR Työ-Koulu-projekti (Länne 2007), jossa selvitettiin Länsi-Uudenmaan ammattikoulutuskuntayhtymän toisen asteen opiskelijoiden ja opettajien käsityksiä yleisistä ammattitaitovaatimuksista. Projektin tavoitteena oli saada tietoa niistä asioista, mihin mm. henkilökohtaistamisessa tulee opetuksessa kiinnittää huomiota.

Kuva 2. Yleiset ammattitaitovaatimukset, työelämävalmiudet ja niiden jäsentyminen taidoiksi ja kyvyiksi (Ruohotie 1999, 40)

ELÄMÄNHALLINTA

Oppimisen taito: kyky ammentaa tietoa arkipäivän kokemuksista ja pitää osaaminen ajan tasalla omalla ammattialalla.

= > **Mitä minä tänään opin, teoritunneilla, työssäoppimispaikassa, opiskelutovereiltani ja omista toiminnoistani.**

Kyky organisoida ja hallita ajankäyttöä: taito hallita useita tehtäviä samanaikaisesti; kyky asettaa asiat tärkeysjärjestykseen ja käyttää aikaa niin, että sovitut aikarajat pitävät.

= > **asiat pysyvät järjestyksessä.** Osaan tehdä annetut tehtävät, hallitsen työympäristöni ajan, paikan ja tehtävien kokonaisuuden.

Henkilökohtaiset vahvuudet: taito hallita erilaisia persoonallisuuden piirteitä, jotka auttavat yksilöä selviytymään päivittäisissä työtilanteissa – esimerkiksi taito ylläpitää korkeaa suoritustasoa (energiatasoa), taito motivoida itseään ihanteelliseen (optimaaliseen) suoritukseen, taito toimia stressitilanteissa ja taito säilyttää positiivinen asenne, kyky työskennellä itsenäisesti ja kyky hyödyntää rakentavaa arvostelua (kriitikkiä) ja palautetta.

= > **uskallan laittaa ”itseni likoon” ja osaan selvitä/tehdä työni tiukissakin tilanteista, vaikka saankin arvostelua muilta. Osaan käyttää arvostelua ja arviointia itseni edelleen kehittämiseen. (Esimerkiksi työssäoppimisen arviointi jne.)**

Ongelmanratkaisutaito ja analyttisyys: kyky paikantaa (identifioida), asettaa tärkeysjärjestykseen (priorisoida) ja ratkaista ongelmia yksin ja ryhmissä; kyky tehdä oikeita kysymyksiä, eritellä ja jäsentellä ongelmia sekä kehitellä ideoita ja vastata ongelmiin.

= > mahdoton syntyy hetkessä ja ihmettä täytyy hetken miettiä eli osaan löytää ratkaisun tavoitteen saavuttamiseksi. Ryhmätyötehtävät, erilaiset työsuoritukset (perussiivous, pohjan valaminen, kirjallisen esityksen tuottaminen).

KOMMUNIKOINTI

Vuorovaikutustaito: kyky työskennellä toisten ihmisten kanssa (opettajat, esimiehet, alaiset, luokka- ja työtoverit), ymmärtää heidän tarpeitaan ja olla avoin toisten näkemyksille.

= > **tulen toimeen toisten ihmisten kanssa.**

Kuuntelutaito: taito kuunnella keskittyneesti toisten puhetta ja toimia (reagoida) tehokkaasti heidän ajatuksiinsa keskustelun aikana.

= > puhumien on hopeaa, kuunteleminen kultaa. Osaan myös kertoa mielipiteitäni ja olla sanojeni takana, silloin kun sen paikka on.

Suullinen viestintätaito: kyky välittää suullista (verbaalista) tietoa sekä yhdelle henkilölle että ryhmälle.

= > kun puhun niin minun puheeni ymmärretään. Uskallusta avata sanarkkunsaa ja kertoa mielipiteensä.

Kirjallinen viestintätaito: kyky välittää kirjallista tietoa (informaatiota) sekä virallisesti (esim. raporttien, pöytäkirjojen tai liikekirjeiden muodossa) että epävirallisesti (kuten muistioiden, luonnosten tai muistiinpanojen muodossa).

= > esim. osaan laatia esityslistan, pöytäkirjan, osaan tehdä muistiinpanoja, luonnostaa jonkin asian tai tapahtuman, jotta osaan sen perusteella kertoa mistä on kysymys. Osaan tehdä raportointia työsuorituksista esimerkiksi laskutusta varten sekä reklamaatioita.

IHMISTEN JA TEHTÄVIEN JOHTAMINEN

Koordinointikyky eli saada asiat toimimaan samansuuntaisesti tavoitteiden kanssa: kyky saada ihmiset työskentelemään yhteistyössä ja luoda ryhmähenki.

= > saan asiat toimimaan yhteistyössä sovitun tavoitteen saavuttamiseksi.

Päätöksentekotaito: kyky tehdä päätöksiä perusteellisen arvioinnin pohjalta (arviointi käsittää sekä lyhyt- että pitkäkestoisten vaikutusten arvioinnin) tiedostaen sekä yhteiskunnalliset (poliittiset) että inhimilliset (eettiset) kytkennät, ja kyky tunnistaa sellaiset henkilöt, jotka voivat vaikuttaa tehtäviin päätöksiin.

= > päätökseni kestävät päivänvalon. Päätöksiini on perustellut vastaukset ja ne pohjautuvat johonkin teoreettiseen, hyväksi koettuun.

Johtamistaito: kyky ohjata toisia ja jakaa (delegoida) työtehtäviä niin, että työntekijät motivoituvat tekemään parhaansa.

= > saan ryhmäni toimimaan sovitun tavoitteen saavuttamiseksi. Meillä on yhteinen päämäärä ja tavoite mitä kohti mennään

Taito hallita konflikteja: kyky tunnistaa ristiriitojen (konfliktien) lähteet sekä itsen että muiden välillä että työtovereiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja taito löytää keinoja harmonian palauttamiseksi.

= > en menetä malttiani vaikka kaikki eivät ole kanssani samaa mieltä. Osaan löytää heidän kanssaan yhteisymmärryksen asioiden hoitamiseksi. Keskustelu ja vaihtoehtojen punnitseminen.

Suunnittelu- ja organisointitaito: kyky määritellä tehtäviä, joita tavoitteisiin pääseminen edellyttää, esimerkiksi jakamalla osa tehtävistä toisille, tarkkailemalla suunnitelman etenemistä tai korjaamalla suunnitelmaa.

= > osaan jakaa tehtävät sopivan kokoisiksi itselleni ja muille aikataulun siitä kärsimättä. Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty.

INNOVAATIOIDEN JA MUUTOSTEN VAUHDITTAMINEN

Hahmotuskyky: kyky yhdistää käyttökelpoista (relevanttia) tietoa (informaatiota) eri lähteistä, yhdistää (integroida) informaatiota yleistettävään muotoon ja soveltaa informaatiota uusiin laajempiin asiakokonaisuuksiin (konteksteihin).

= > osaan erottaa oleellisen ja epäoleellisen toisistaan. Sovittuun tehtävään kuuluvat asiat hoidetaan, ja jos jää aikaa, sitten muu ”ylimääräinen”

Luovuus, innovatiivisuus, muutosherkkyys: kyky sopeutua uusiin tilanteisiin. Siihen liittyy tarvittaessa aloitekyky ja kyky tuottaa uusia ratkaisuja ongelmiin. Lisäksi siihen liittyy kyky määritellä roolit uudelleen ja taito reagoida organisaation menestymisen kannalta välttämättömiin muutoksiin.

= > hämmästyksestä ja ihmetyksestä huolimatta en menetä toimintakykyäni. Uusi mahdollisuus ja vaihtoehto kaksi voidaan ottaa käyttöön (hyvin suunniteltu on puoliksi tehty)

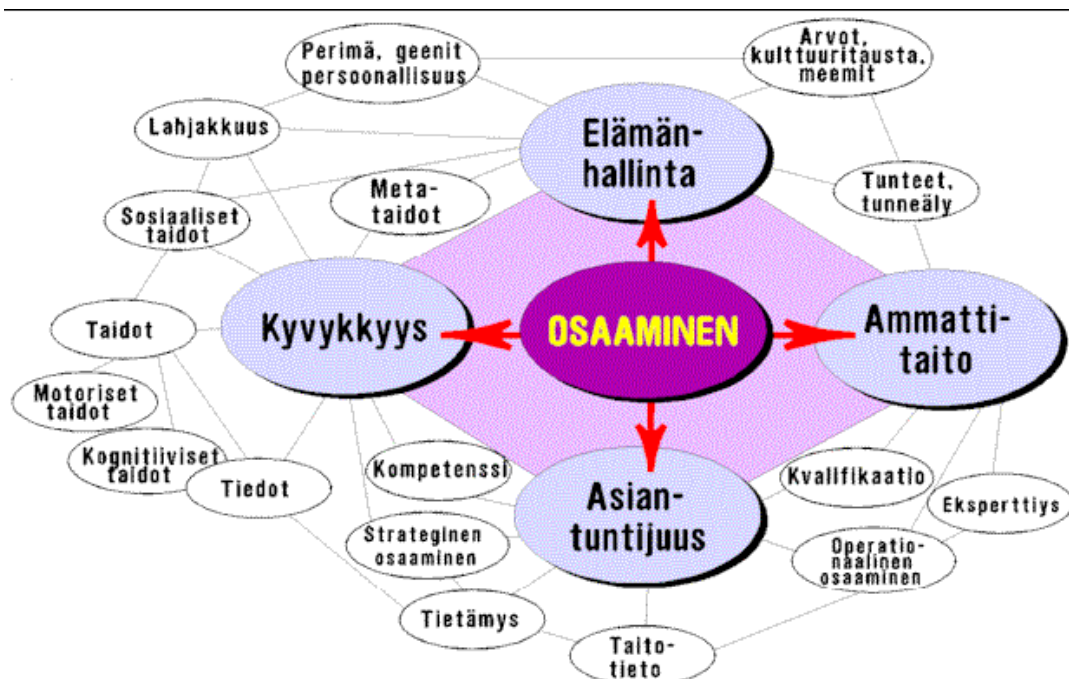
Riskinottokyky: kyky tai halu ottaa työtä koskevia harkittuja riskejä etsimällä ja punnitsemalla erilaisia vaihtoehtoja tai toimintamalleja ja samalla tiedostaa mahdolliset negatiiviset seuraamukset sekä tarkkailla etenemistä asetettuihin tavoitteisiin.

= > **osaan ottaa harkittuja tietoisia riskejä tietäen koko ajan missä mennään. Uskallusta kokeilla jotain uutta ja erilaista.**

Visiointikyky: kyky hahmottaa organisaation tai yhtiön tulevaisuutta ja erilaisia innovatiivisia suuntaviivoja organisaation tulevaisuudelle.

= > **osaan käyttää minulla olevaa tietoa, kokemusta, ja havaintojani uusien näkemysten luomiseen.**

Edellä on muutamia lähtökohtia miksi erityisopettajuus ja ennen kaikkea erityistuentarpeen määrittely kiinnostaa minua. Haasteellisuus, ongelmien muuttaminen vahvuudeksi, on päämäärä, jonne yritän päästä omalla kehittämishankkeellani meidän aikuisopistossamme.

Kuva 3. Oppiminen elämänhallinta, taidot ja kyvykkyys (Helakorpi 2007)

1.1. Erityinen tuki ja ohjaus AKTIVASSA

Etelä-Karjalan Koulutuskuntayhtymän Aikuisopisto AKTIVASSA on tällä hetkellä useampi toimipiste. Lappeenranta (4 eri toimipistettä), Imatra (3 toimipistettä) ja lisäksi maakunnassa eri paikkakunnilla, jonne on ostettu koulutusta. Esimerkiksi omalla alallani on puhdistuspalvelualan koulutus Parikkalassa. Koulutusyksikkömme on oma tulosityksikkö, ja aikuisopistoon kuuluu myös oppisopimuskeskus. Eli koulutusyksikön eri toimipisteet sijaitsevat maantieteellisesti hajallaan Etelä-Karjalan alueella.

Aikuiskoulutuksellamme on pitkät yli 30 vuotta kestäneet perinteet. Aluksi kurssikeskusten muodossa ja vuodesta 1991 alkaen ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten voimin lain nojalla (L 760/90). Aikuiskoulutuskeskusten tehtävänä on kouluttaa laadukkaita elinkeinoelämän ja yhteiskunnan tarvitsemia työntekijöitä, joiden ammatilliset kvalifikaatiot ovat korkeatasoisia. Perusrakenteet ovat selvillä ja muotoutuneet ajan hengessä. Ajatellessani aikuisten erityistuen ja ohjauksen tarvetta, koen, ettei aikuisopistossamme ole tällä hetkellä erityisesti järjestetty erityistuen tarpeen omaaville opiskelijoille työryhmää, siitä vastaavia henkilöitä eikä suunniteltu miten erityistukea annettaisiin. Myöskään erityistuen tarvetta ei ole kartoitettu. Koulutusorganisaatiossamme voisi olla mahdollisuus toteuttaa strukturoitua opetusta, joka tarkoittaa erityistä tukea, apua ja lisäohjausta sitä tarvitseville henkilöille systemaattisella tavalla. Struktuurihan tarkoittaa rakennetta. Mitä tahansa ilmiötä tarkastellen voidaan huomata siinä rakenteita, struktuureja, joiden varassa kaikki toimii ja pyörii (Kerola 2002, 14).

Koulutuskuntayhtymämme ammattikouluissa; Palvelualojen-, Tekniikan- ja Sosiaali- ja terveysalan kouluissa, asia on järjestetty erityisopetuksen suunnitelmalla ja kuuden koulutetun erityisopettajien avulla. Siellä toteutetaan henkilökohtaisia opetuksen järjestämissuunnitelmia ja nivelvaiheiden toimintaa peruskoulusta ammatilliseen kouluun.

Ammattikorkeakoulun puolella eri toimialoilla noudatetaan erilaista käytäntöä. Hakemisprosessi ja hakeutuminen ovat erilaista näille koulutusaloille. Tarpeita

ilmennee jonkin verran (Kauranen 2007). Asia on kuitenkin hoitunut ammattikorkeakoulun oppilashuoltoryhmän avustuksella, johon kuuluu opinto-ohjaajia, kuraattoreita, apulaisrehtoreita jne.

Koulutusjärjestelmämme rakenteen vuoksi tärkeä asiakkaamme ovat työhallinto joka ostaa koulutusta tarjousten perusteella. Koulutuksemme ovat joko valmentavaa koulutusta, lähinnä ohjaavaa valmentavaa koulutusta, tai sitten joko perustutkintoihin tai ammattitutkintoihin valmistavaa. Työhallinnon ostama koulutus on vuosittain n. 63-72% myydystä koulutuksestamme. Lisäkoulutusta järjestämme eri rahoitusmuodoin: omaehtoisena, monimuoto- ja oppisopimus- tai henkilöstökoulutuksena ammattiin valmistavaa koulutusta. Lisäksi järjestämme näyttötutkintotilaisuuksia suoraan työelämästä tuleville. Noste-projekti voi myös olla rahoittajana eri koulutuksissa.

Käytännön tilanteista johtuvien ja erilaisten hakeutumiskanavien vuoksi erityistuen ja erityisohjauksen tarpeen kartoittaminen on ollut haastavaa. Koulutusryhmien pienentyessä eri rahoitusmuodoin toimivia koulutuksia on jouduttu yhdistämään. Näin erityisopetuksen järjestäminen on koulutuksen monimuotoisuuden ja vaihtuvuuden vuoksi hankalaa.

Aikuisopistossamme ei ole tällä hetkellä järjestetty erityistuen järjestämiseksi työryhmää eikä erityisopetuksen vastuuhenkilöä ole vielä nimetty. Asiaan on kiinnitetty huomiota mm. erilaisin projektein. Vuosina 2001-2004 AKTIVASSA toteutettiin AALTO-projekti (raportti Aalto- projekti), jonka avulla ammatinopettaja keskeisenä henkilönä voi saada lisäapua opetustyöhön. Projektin tavoitteena oli toimia yksilöllistämisen apuna syrjäytyneille henkilöille. Verkoston avulla saatiinkin ohjatuksi henkilöitä koulutukseen tai työhön. Toisaalta projektissa keskityttiin ns. kuraattoritoimintaan eri koulutusaloilla, joissa oli työvoimakoulutuksessa olevia opiskelijoita. Kolmantena projektin tavoitteena oli estää maahanmuuttajaopiskelijoiden koulutuksien keskeyttämistä ja edistää heidän työllistymistään. Neljäntenä kohteena olivat opettajat ja oppilaitoshenkilöstö, joiden valmiuksia kohdata erilaisia oppijoita pyrittiin parantamaan.

Projektitoimijoina olivat kasvatustieteen opettajat ja projektityöntekijät. Opiskelijoille pidettiin ohjausklinikkaa ja annettiin työpajakoulutusta sekä henkilöstökoulutusta

opettajille. Projektista saadut kokemukset olivat haastattelujen perusteella myönteisiä ja se palveli nimenomaan opiskelijoita. (Lepistö-Lehtonen, 2007, Aalto- projektin loppuraportti 2004)

2. KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITE JA TARKOITUS

Kehittämishankkeeni tarkoitus on toisaalta *kehittää erityisen tuen tarpeen kartoitusmenettelyä* AKTIVA:ssa ja sen pohjalta *luoda käytäntöä erityisen tuen ja ohjauksen järjestämiseksi*. Tämän kokonaisuuden hahmottuessa uskon, että saamme myös koko aikuisopistossa eri ryhmien oppimisen ja opetuksen suunnittelun rakenteellisesti selkeäksi ja tuen tarpeen koordinoinnin toimimaan. Hyvän opetuksen pohjana voidaan pitää esim. Kerolan (2002, 74) esittämiä strukturoidun opetuksen osa-alueita:

- ☒ Yhteistyö: Ketkä osallistuvat oppimisen suunnitteluun, toteutukseen ja seurantaan?
- ☒ Opetuksen sisältö: Mitkä ovat oppimistavoitteet?
- ☒ Menetelmä: Miten oppija oppii? Mihin oppimisen perusvalmiuksiin voidaan nojautua?
- ☒ Kommunikointi: Miten oppija ymmärtää ja miten hän viestii?
- ☒ Fyysinen tila: Missä paikassa oppimistilanne järjestetään?
- ☒ Aika: Milloin oppimistilanne alkaa, milloin loppuu, ja miten se toistuu?
- ☒ Henkilöt: Ketä oppimistilanteeseen osallistuu?
- ☒ Välineet ja toiminta: Millä välineillä ja miten toimien oppimistilanne toteutetaan?
- ☒ Seuranta ja palaute: Miten oppiminen arvioidaan ja miten oppija saa tiedon siitä?
- ☒ Emotionaalinen ilmapiiri: Miten oppimisen innostus herätetään ja ylläpidetään?
- ☒ Itseohjautuvuus: Miten oppija itse tulee tietoiseksi oppimistaan tukevistaan struktuureista, metakognitio.

Oppimista vaikeuttavia asioita voivat olla usein aikuisilla esiintyvät lukivaikeudet, heikot matemaattiset taidot, sosiaalisuuteen liittyvät ongelmat, kielivaikeudet yms. tekijät. Jos näitä voitaisiin tukea, oppiminen helpottuisi huomattavasti. Keskustelujen ja haastattelujen perusteella opettajakollegat, itseni mukaan luettuna, olemme näin todenneet tapahtuvan.

Jos keskeinen ammatinopettaja, kouluttaja, katsoo tarvitsevansa tukiohjausta joidenkin opiskelijoiden kohdalla, hän saa rahoitusta ostajalta (työhallinto) erillisen

sopimuksen ja laskutuksen mukaan. Edellä olevat osatekijät ovat hyvä lähtökohta ja tukilista selventämään asioita, joihin on kiinnitettävä huomiota. Kaikki ei ole aina kohdallaan, ja jokaisen opiskelijan kanssa on käytävä henkilökohtainen keskustelu. Tässä tulee helposti tilanne, jolloin erityisohjausta tarvitaan. Kehittämishankkeeni avulla pyrin saamaan työkaluja erityisen tuen järjestämiseen.

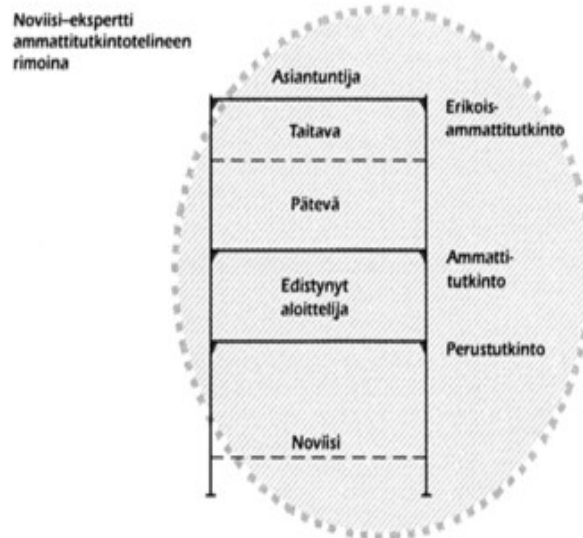
2.1. Erityistuen tarpeen kartoittaminen ja mahdollisuudet

Tämän hankkeen tarkoitus on selvittää, miten lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyvät sekä matemaattiset taidot kartoitetaan osana aikuiskoulutuksen henkilökohtaistamista.

Tavoitteena on saada opiskelija alkuun ammattiosaamisen ensimmäisille portaille (kuva 4) seiväshyppyteineillä. Päästäkseni jokaisen yksilön kohdalla Törmälän tikapuiden juurelle, on henkilökohtaistamisen ensimmäisessä ja toisessa vaiheessa selvitettävä Ruohotien (1999) jäsentämät yleiset ammattitaitovaatimukset, ja miten ne kullakin henkilöllä ovat hallussa.

Oppimistaitojen kartoitus aloitetaan lukemisen ja kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen arvioinneilla. Mikäli testien perusteella huomataan erityisen tuen tarvetta, mietitään tarvetta ohjaukseen ja sen toteuttamista käytäntöön. Kun ko. arviointi liitetään aikuisopiskelijan koko koulutusprosessiin, ne antavat mielestäni suuren tuen opiskelijoiden vahvojen puolien analyysiin. On mahdollista huomioida opiskelutavoitteita suunnitellessa kaikki ne onnistumisen kokemukset, jotka ovat jokaiselle tärkeitä: kaikki aikaisemmat opinnot, työelämän kokemus ja osaamisen eri alat. Aikuisen itsetuntoa voidaan vahvistaa hänen vahvoja alueita huomioiden ja näin lisätä onnistumista (Kerola 2002, 74). Testeissä esille tulevat ongelmat ja tarpeet eivät ehkä tunnu niin vaikeilta ja ylitsepääsemättömiltä tässä yhteydessä.

Kuva 4. Seiväshyppyteline. Noviisi-ekspertti ammattitutkintotelineen rimoina (Törmälä, 1999, 93).

2.2. Erityisopetusta raamittavat säädökset ja ohjeet ammatillisessa aikuiskoulutuksessa

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (L 630/1998) 20 §:ssä määritellään erityisopetuksesta seuraavaa:

”Vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- ja oppilashuoltopalveluja tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Opiskelijalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Asianomainen ministeriö voi 9§:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen järjestämisestä, erityisopetuksen yhteydessä annettavasta valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta sekä opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus-, ja tukitehtävistä. Erityisopetuksessa voidaan poiketa tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksistä siten kuin opetussuunnitelmien tai tutkinnon perusteissa määrätään.”

Määräys henkilökohtaistamisesta 1.3.2007

Aikuisten ammatilliseen koulutukseen on tullut henkilökohtaistamiseen liittyvä laki (L631/1998) 8§ 3 mom, ja sitä täsmentävä Opetushallituksen määräys henkilökohtaistamisesta (43/011/2006., Liite 3). Tämä määräys kumoaa aiemman 47/011/2000 annetun määräyksen. Ne velvoittavat järjestäviä oppilaitoksia huomioimaan henkilökohtaistamisen jo hakeutumisvaiheessa, valmistavan koulutuksen aikana ja näyttötutkintojen aikana, siis kolmivaiheisesti.

Ammatillista aikuiskoulutusta voidaan järjestää omaehtoisena koulutuksena, oppisopimuskoulutuksena, henkilöstökoulutuksena ja työvoimapolitiittisena koulutuksena. Tavoitteena on ylläpitää ja kohottaa aikuisväestön ammatillista osaamista, valmiuksia itsenäiseen ammatin harjoittamiseen, kehittää työelämää ja edistää työllisyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista. Lain tarkoituksena on ollut edistää tutkintotavoitteista, päämäärään suuntautuvaa opiskelua (L 631/98, 2§).

Aikuisten ammatillista peruskoulutusta säätelee ammatillisesta koulutuksesta annettu laki (L630/98). Laki mahdollistaa aiempaa monipuolisemmat tutkinnon suoritustavat. Koulutusta voidaan järjestää lähi-, etä-, tai monimuoto-opetuksena, oppisopimuskoulutuksena tai sitä voidaan toteuttaa työpaikoilla, käytännön työtehtävien yhteydessä (työssäoppiminen) (L630/98, 15 §).

Työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena järjestettävää aikuiskoulutusta säätelee laki 763/90. Lain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa työmarkkinoilla sekä torjua ja poistaa työvoimapulaa. Tämän lain mukainen aikuiskoulutus on pääasiassa ammatillista koulutusta. Yleissivistävää koulutusta voidaan hankkia ammattiin tai tehtävään valmentavana koulutuksena silloin, kun sen puuttuminen estää työllistymistä tai osallistumista ammatilliseen koulutukseen

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003-2008, (OPM 2004) on tavoitteena koulutuksen perusturvan toteutumisen varmistaminen joka hallitusohjelmassa on asetettu. Kehittämissuunnitelmassa on huomioitu opettajan roolin muuttuminen:

"Ammatillisen koulutuksen kehittäminen muuttaa opettajan roolia ja tehtäviä sekä asettaa haasteita opettajien ammatilliselle ja pedagogiselle osaamiselle.

Opettajankoulutus luo pohjan opettajan valmiuksille toimia muuttuvassa toimintaympäristössä. Ammatillisten opettajien pedagogisessa koulutuksessa painotetaan erityisopetusta ja opinto-ohjausta. Ammatillisten opettajien kelpoisuusvaatimukset arvioidaan ja opettajiksi rekrytoitavien osaamisen varmistamiseen kiinnitetään huomiota."

Erityisopetuksesta aikuisten osalta kehittämissuunnitelmassa mainitaan seuraavaa:

"Kehitetään luku-, kirjoitus- ja oppimisvaikeuksista kärsivien aikuisten opiskelumuotoja ja tukea.

Parannetaan aikuisopiskelun tukimuotoja niin, että työikäisellä aikuisväestöllä on riittävät opintojen aikaiset tuki- ja toimeentulojärjestelyt ja etteivät opinnoista perittävät maksut olisi esteenä koulutukseen hakeutumiselle."

Aikuisopiskelijoiden opiskeluympäristöihin, ja oppilaitoksille asetettaviin vaatimuksiin liittyy seuraava, mielestäni oleellinen asia jota kehittämissuunnitelmassa myös esitetään:

"Ammatillisen koulutuksen kehittämisen keskeisenä haasteena on luoda oppimisympäristöjä, joissa voidaan kehittää työelämän tarvitsemaa ammatillista osaamista ja joissa voidaan edistää tavoitteiltaan, motivaatioiltaan, oppimisvalmiuksiltaan ja kulttuuritaustaltaan erilaisten oppijoiden oppimista. Uutta teknologiaa hyödyntämällä monipuolistetaan opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä, tuetaan ja ohjataan oppimisprosesseja sekä simuloidaan työelämän toimintaympäristöjä."

Yhteistyö tutkintotoimikuntien kanssa.

Eri tutkintotoimikunnat odottavat eri tavoin esitettyjä asioita, ja kunkin alan vastuullisen näyttötutkintomestarin on pidettävä jatkuvasti yhteyttä toimikuntiin.

Lisäksi oppilaitoksia sitovat sopimukset eri alojen tutkintotoimikuntien kanssa tehdyistä näyttöjen järjestämissopimuksista, joissa luvataan huolehtia jokaisen opiskelijan huomioiminen henkilökohtaisesti kaikkien ominaisuuksien perusteella. Jo hänen aiemmat suorituksensa, osaamisensa ja taitonsa pitää punnita lähtötason kartoituksissa. Tämä on asia joka koskee nimenomaan erityistuen ja erityisopetuksen tarpeen määrittelyn tärkeyttä jo alkuvaiheista lähtien.

Erityisopetuksena ei kuitenkaan pidetä tukiopetusta, joka annetaan opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneille tai opiskelijoille, joilla on lieviä oppimis- ja sopeutumishäiriöitä. Aikuiskoulutuksen erilaisuuden huomioon ottaen ja

työssäoppimisen hyväksymisen kannalta näkisin, että tutkinnon suorittaminen helpottuisi, nopeutuisi, ja opiskelija saisi paremmat lähtövalmiudet, jos hänelle olisi mahdollisuus tehdä oppimiseen liittyvät kartoitukset mahdollisemman varhain.

Opetushallitus on julkaissut Näyttötutkinto-oppaan (2007), joka velvoittaa määräyksillään toimimaan näyttötutkinnon järjestäjänä oppilaitoksia huomioimaan erilaiset oppijat, maahanmuuttajat jne, ammattitutkintotilaisuuksissa.

3. KEHITTÄMISHANKKEEN KULKU

Aikuiskoulutuskeskusten yhteinen NÄYTTÄVÄ-projekti on tuottanut materiaalia henkilökohtaistamisen käytänteisiin. Aikuiskoulutuskeskukset voivat hyödyntää projektin tuottamaa PowerPoint-esitystä jäsentäen siitä omiin tarpeisiinsa tuotettua materiaalia. (Näyttävä nettisivut). Aikuisopistomme ei ole ollut mukana ko. hankkeessa, joten sen tuotokset eivät ole olleet käytössämme.

Oppilaitoksessamme on ollut vuodesta 2006 alkaen erilaisia projekteja henkilökohtaistamiseen liittyen. Tämän vuoden aikana henkilökohtaistamismääräyksen tultua voimaan on aikuisopistossa keskitytty juuri tähän henkilökohtaistamiseen. Mielestäni erityistuen ja -ohjauksen määrittelyyn pitää kiinnittää huomiota. Siksi hankkeeni on ollut sopivassa ajankohdassa. Oppilaitoksessamme on ollut monia tätä aihetta sivuavia toimintoja, joista lyhyesti kerron seuraavissa osissa.

3.1. Valmo ja muut hanketta edeltäneet projektit

Oppilaitoksessamme on koottu yhteistyöryhmä, joka perustuu vuonna 2006 suunniteltuun VALMO-projektiin. VALMO on lyhenne kokonaisuudesta jonka tarkoitus on selvittää *valmiudet ammatilliseen osaamiseen*. (Projekti 1.6.2006 - 31.12.2007)

VALMO projektin tarkoitus on suunnitella henkilökohtaistamista eri tutkinnoissa kolmivaiheisessa toiminnassa. Toisaalta projektin tavoitteena on synnyttää vuorovaikutteinen prosessi työelämän ja kouluttajien välille, jolloin koulutustarpeita päivitetään. Lisäksi luodaan mahdollisuuksia tutkintoon tähtäävään toimintaan ja koulutukseen huomioiden maahanmuuttajat. Projektin tuotoksena on jo syntynyt

henkilökohtaistamissuunnitelma, josta liite 1. Tämä suunnitelma pitää sisällään huomion myös erityistuen tarpeen selvittämisestä, joka on kehittämishankkeeni osa- aluetta.

Projektin tarkoitus on saada tiettyjen alojen keskeisiä opettajia ja työelämän edustajia yhteiseen keskusteluun, jossa henkilökohtaistamista rakennetaan meidän oppilaitoksessamme työelämästä saatavien tarpeiden perusteella. Tarkoitus on niin koulutukseen hakeutumiseen- kuin opiskelun ja näyttöjenkin vaiheissa hyödyntää aiempi osaaminen ja sen henkilökohtaistaminen. Projektin aikataulun mukaisesti tammikuussa 2007 projektipäällikkö kertoi VALMO-projektin sisällöstä ja henkilökohtaistamisen ajatuksesta koulutuspäälliköille ja johtoryhmälle. Ohjausryhmä valvoo työryhmän toimintaa. Minä olen ryhmässä tutkintotoimikunnan edustajana. Pyrin luomaan mallia erityistuen kartoittamiseen ja liittämään hankkeeni ko. projektiin.

OPLAA on oppilaitoksen laatua ja palautejärjestelmää koskeva projekti, joka alkoi Aktivassa vuoden 2007 alussa. Sen avulla kehitetään henkilökohtaistamisjärjestelmää aikuisopistossa. Se myös antaa taloudelliset mahdollisuudet toteuttaa VALMO-projektin aikana suunniteltuja kartoituksia.

3.2 Johtoryhmän päätös henkilökohtaistamislomakkeen käytöstä

Johtoryhmä on 4.5.2007 päätöksellään ohjeistanut henkilöstöä yhteisen henkilökohtaistamislomakkeen käyttöönotosta (liite 1). Tähän lomakkeeseen on tarkoitus vastuukouluttajan koota ja dokumentoida kaikki lain ja määräyksen vaatimat toimenpiteet, niin että ne tulevat todella dokumentoiduksi.

3.3. Kysely erityistuen tarpeesta opetushenkilöstölle

Laadin hankkeeni pohjaksi kyselyn eri koulutusalojemme opettajille (liite 2) erityisen tuen tarpeen huomioinnista ja tarpeellisuudesta. Kysymykset koskivat sitä millaisia ohjaustarpeita keskeiset kouluttajat tuntevat tarvitsevansa, miten he ovat toteuttaneet ohjausta ja mitkä olisivat haasteet tuen toimivuudesta, tarpeesta ja kehittämis ehdotuksista. Lähetin kyselyn sähköpostitse ja paperiversiona kaikille aikuisopiston kouluttajille joilla on toistaiseksi voimassa oleva työ sopimus (yht. 65

henkilöä). Vastausaikaa oli yksi viikko. Vastauksia sain määräpäivään mennessä 23. Näistä oli kolmelta alalta tehty vastaukset niin, että koulutuspäällikkö oli tehnyt opettajien kanssa koko koulutusalan vastaukset. Vastausprosentti oli mielestäni kohtuullinen. Se että 2/3 jätti vastaamatta, johtunee työkiireistä jotka näyttötutkintotilaisuudet aiheuttivat, sekä opettajien monista muista opiskeluun ja kehittämiseen liittyvistä tehtävistä.

Itseäni kiinnosti erityisesti tuen tarpeen määrittely eli se, millaista tukea opettajat odottavat. Seuraavassa esitetään koottuna koettu tuen tarve vastauslukumäärien mukaan (taulukossa ovat ne vastaukset joita opettajat antoivat):

Tarpeet	Vastauksia
maahanmuuttajaopiskelijat-> ammatti sanasto	6
kirjoittamisvaikeus	2
selkomateriaalin puute	7
LUKI -vaikeuksia paljon	10
testien teko/kuka tekee /tarvetta on	2
tarkkaavaisuushäiriöt	1
mielenterveysongelmat	7
moniongelmaiset opiskelijat	5
kieliongelmat	8
esiintymispelko	2
työtä vieroksuvia, asennemuok- kausta	1
peruslaskujen hallinta vähäistä	8
hahmottamisvaikeuksia	2
yllättävän useilla!! ongelmia	2
värisokeus	1
ADHD	1
syömishäiriöiset	2
paniikkihäiriöitä	1

Kyselyni (Viskari-Lippojoki 2007) vastaukset antavat kuvaa, että aikuisilla on myös tuen tarvetta. Vastaukset ovat suoraan kouluttajien vastauksista joita en ole yhdistellyt. Se, ettei meillä ole mahdollisuuksia vastata haasteeseen on ollut ongelma. Tietysti kouluttajat ovat huomioineet opiskelijoita henkilökohtaista oppimissuunnitelmaa tehdessään, mutta varsinainen kartoitus, ja oikean tarpeen määrittely on jäänyt. Tulokset, jotka sain, ovat kouluttajien omia havaintoja, keskusteluja ja tuntumaa tehdystä työstä. Tuen tarpeista johtuu erilaisia vaikeuksia mm; osassa koulutuksia on

tullut keskeytyksiä, tulokset olleet heikkoja, opiskelijoiden turhautumista, ”häiriöitä” luokassa ja näytöt eivät ole onnistuneet yms.

3.4.Opiskelijahuoltoryhmä

Edellä kuvatun kyselyn, kokemusten ja tekemieni arviointien pohjalta olen tuonut esille AKTIVAN tarpeen opiskelijahuoltoryhmän perustamiseen. Tämä perustuu siihen edellä viittaamaani lakiin ja asetukseen oppilashuollosta ja sen järjestämisestä.

Alkukartoituksen jälkeen on tärkeää antaa tukea eri vaikeuksiin mahdollisemman laaja-alaisesti. Tämän onnistumiseksi tarvitaan opiskelijahuoltoryhmä, johon kuuluisi erityisopetuksesta vastaava, arvioinnit suorittanut opettaja (erva), ohjaavan koulutuksen opettaja, joka on ohjannut myös maahanmuuttajia ja tuntee heidän erityisen tuen tarpeensa sekä terveydenhuollon asiantuntija, terveydenhoitaja. Opiskelijahuollon toiminta edellyttää myös talomme rehtorin sitoutumista. Lisäksi saamieni kokemusten ja keskustelujen perusteella tarvitaan eri alojen opettajia, erityisesti metalli- tai rakennusalan vastuukouluttajia. Ehdotukseni opiskelijahuoltoryhmästä on seuraava:

Talon johdon edustaja, rehtori	Sakari Kivimäki
Ohjaava opettaja	Anna-Liisa Ihanus-Rainio
Terveydenhoitaja	Tytti Summanen
Metallin vastuukouluttaja	Veli-Matti Hulkkonen
ERVA	Ulla Viskari-Lippojoki

Opiskelijahuoltoryhmä kokoontuisi esimerkiksi kuukauden viimeinen maanantai. Työryhmän tehtävänä olisi käsitellä vastuukouluttajan ja/tai koulutuspäällikön ja erva:n kokoamia asioita eri koulutusaloilta. Ryhmän jäsenet vastaisivat kukin alansa ja osaamisensa tuen tarpeesta, ja näin ollen vastuu ja resurssit kasvaisivat erilaisiin ohjaustarpeisiin ja kohdentuisivat oikein. Aluksi kokeilemme ryhmän toimivuutta Lappeenrannassa ja sitä laajennetaan saatujen kokemusten perusteella Imatran alueelle.

Opiskelijahuoltoryhmän perustaminen on mielestäni hyvin tärkeää. Yhteistyö koulutuksen ostajiin, esimerkiksi työhallintoon on oleellista. Nimettyyn kurssikummiin

tulee olla heti yhteydessä, jolloin koulutuksen maksajan taholle tulee myös tieto opiskelijan haasteista. Opiskelijoille tehtävien kartoitusten perusteella ohjausryhmä suunnittelee tukea ja ohjausta kurssikummin kanssa yhdessä. Tuen antamisessa voidaan hyödyntää ertain toimintaa ja koulutuksen keskeisiä opettajia. Ohjausryhmän toiminnan avulla erityisen tuen ja ohjauksen järjestäminen jakautuisi usealle eri taholle, koska tarvittavat tukipalvelut ovat usein monimuotoisia ja laajoja.

Opiskelijahuoltoryhmän jäsenten suostuttua tähän ryhmään, kutsuin heidät ensimmäiseen kokoukseen 21.6.2007. Kokouksessa päätettiin jo että ryhmän nimi on ”*opiskelijatukiryhmä*”. Tämä on pehmeämpi ja positiivisempi sana nimensä perusteella, joka alentaneekin kynnystä kokoontumisella ja asioiden esilletuomisella siellä.

Tarkoituksena on tukea opiskelijoita saavuttamaan tavoitteensa. Tässä kokouksessa luotiin työryhmän toiminnan raameja, tehtäviä ja kokoontumiskertoja alkavalle syksylle. Alkuvaiheessaan opiskelijatukiryhmän tehtävät lienevät ns. ”mutu-tuntumaa”, mutta erityisvastaavan tehtävien selvittyä uskomme että pääsemme asioiden käsittelyssä eteenpäin.

3.5. Luki- ja matemaattiset kartoitukset

Tehtäväni on ollut luki- ja matematiikkakartoitukset tekeminen. Olen kokeillut NMI-tehtäväpakettia ja käyttänyt luetunymmärtämisen, kirjoittamisen ja sanelukirjoituksen toteamiseksi. Testithän ovat ryhmätestejä, jotka antavat suuntaa erityistuen tarpeesta näillä osa-alueilla. Tulosten tulkitseminen on kokemuksen myötä tullut selvemmäksi ja se on antanut hyviä lähestymistapoja aikuisopiskelijoihin.

Henkilökohtaistamiskeskusteluissa on tullut esille opiskelua vaikeuttavia asioita samoin kuin tietoa eri osaamisalueistakin.

Olen laatinut matemaattiset kartoitukset opetussisältöjen mukaan peruslaskutoimituksista ja ne ovat olleet kokeiluja aikuiskoulutusta ajatellen. Ne ovat puhdistuspalveluala- ja rakennusalan samoin kuin majoitus-, ravitsemis- ja talousalan koulutuksiin sopivia tehtäviä. Tehtävissä kartoitetaan matematiikan perusteita ja niiden hallintaa. Tulokset ovat antaneet pohjaa ammatinopettajalle toimia ryhmän kanssa jatko-opintojen sujumiseksi. Olen koontanut tarvittavista lisätehtävistä ja ohjauksellisista toimista materiaalia opettajien käyttöön. Varsinaista erityisopettajan vetämää opetuksen tukipistettä ei ole vielä toteutettu, koska en ole saanut päätöstä

erityisopettajan tehtävistä. Kuitenkin omalla alallani, puhdistuspalvelualalla, tehtyjen kokeilujen perusteella tukiklinikka on toiminut. Osana kehittämishankettani suunnittelen vastaavaa tukiklinikkatoimintaa koko AKTIVAN käyttöön.

Kokemuksia kartoituksista aikuisopistossa

AKTIVASSA alkoi 5.2.2007 laitoshuoltajan ammattitutkintoon valmistava koulutus, jota kutsuttiin vaihtovalmennuskoulutukseksi. Koulutuksen osti työhallinto. Koulutettavat ovat työttömiä, alanvaihtajia ja jotkut jo siivoustyössä olleita henkilöitä.

Vaihtovalmennuksen tarkoituksena on saada perusasiat opetetuksi koulutuksessa oleville henkilöille, he menevät työpaikoille, ja työpaikoilta voi hakeutua työssä olevia kouluttautumattomia henkilöitä meille täydennyskoulutukseen. Voimme henkilökohtaistamisen myötä räätälöidä heille myös mahdollisuuden tutkinnon suorittamiseen. Mielestäni tämä perustaitojen kartoittaminen on oleellinen osa tätä pohjustamista koulutuksen tueksi. Elämyksellinen oppiminen – kokemuksen kautta saatu tieto, johon liittyy tunnetta jää parhaiten mieleen (Kerola 2001, 88).

Koulutuksen ensimmäisinä päivinä oli taloon tutustumisia ja yleistä asiaa. Tiedustelin opiskelijoilta heidän halukkuuttaan osallistua suuntaa antavaan lukemiseen, kirjoittamiseen ja matematiikan arviointiin. Sovimme keskeisen kouluttajan kanssa että käytän n. 2 tuntia aikaa kartoitusten tekemiseen. Tein luetun ymmärtämisen, teknisen lukemisen ja sanelukirjoitustestin. Matemaattisen kartoituksen olin suunnitellut omaan alaani liittyvien peruskäsitteistöjen pohjalta. Se käsitti yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut sekä pieniä aikaan liittyviä muunnoslaskuja (Liite 4).

Kartoituksen tulokset olivat aika yllättävät. Kartoitukseen osallistui 14 opiskelijaa. Suurimmalla osalla oli 9 henkilöä, pistemäärä hyvä. Tuen tarve oli suositeltavaa yhdellä henkilöllä, ja tuen tarve tarpeellinen yhdellä. Kolmella henkilöllä oli niin luki- kuin matematiikkakartoituksen perusteella ehdoton tuen tarve.

Palautin tehtävät ja kävimme lävitse oikeat vastaukset. Sovimme, että keskeinen opettaja keskustelelee kehityskeskusteluissa kunkin kanssa tuloksista, ja palaamme mahdollisten lisätehtävien ja muun tuen tarpeen kanssa asiaan. Henkilöt, joilla tuen tarve kartoitusten perusteella oli välttämätön, ottivat asian hyvin vastaan. Sain myös

palautetta opiskelijoilta omakohtaisista kokemuksista, esim. siitä, että on vaikea edetä tai lukea ja kirjoittaa nopeasti.

Myös keskustelut sosiaali- ja terveystieteiden suomenkielen ja viestinnän lehtorin kanssa tukivat käsitystä siitä, että erityisen tuen varhainen tunnistaminen on tärkeää (Matikainen 2007).

Yksi selkeä palaute kartoituksista oli seuraava. Työhallinnon ostaessa koulutuksen AKTIVA:sta, emme saa tietoa opiskelijan aiemmasta opiskeluvaiheista ja kokemuksista. Esimerkkinä ko. opiskelijaryhmästä henkilö, joka tuli antamaan 5 päivää kestävä näytön. Työhallinto osti hänelle vain näytöt. Testien perusteella hänen tuen tarpeensa niin lukemisessa ja kirjoituksessa kuin matematiikassakin oli huomattava. Käytännössä ko. opiskelijalla ei ollut luku- ja kirjoitustaitoa, ja myöhemmin selvisi, että hän on käynyt aiemman apukoulun, oli ollut työssä välillä ja nyt jäänyt työttömäksi ja ohjattu koulutukseen. Työhallinnon kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen pyrimme tukemaan opiskelijan opiskelua valmistavassa koulutuksessa ja pyrimme kaikin tavoin auttamaan häntä hankkimaan perustaidot ja tiedot, niin että perustutkinto tai osa ammattitutkinnosta on saavutettavissa.

Opiskelutaitojen arviointia kehittämällä, arvioimalla kunkin opiskelijan osaamista ja taitoja heti hakeutumisvaiheessa voimme liittää hänen suorituksensa opiskelusuunnitelmiin ja huomioida koulutuksen rakentamisessa kunkin osaamisalueet ja hallinnan, tutkinnon perusteiden mukaisesti. (Saloviita 2007) ja (Haikarainen 2007) ovat esimerkkinä tämän hetken tilanteista jotka kertovat ja puoltavat sitä, miten tärkeää on auttaa ihmistä heti koulutuksen alussa ja näin säästää yhteiskunnan varoja kokonaisvaltaisesti. Tällä suunnitelmallisuudella on yksilön kannalta motivoiva ja kannustava vaikutus opinpolkuihin.

Puhdistuspalvelualalla kokeilemieni kartoituksia ja käytänteitä olen toteuttanut myös muilla talomme osastoilla. Kokeilin kartoituksia rakennusalan valmentavalla koulutuksella (15 opiskelijaa) (helmikuu-kesäkuu 2007), baarimestarien erikoisammattitutkinnon 10 opiskelijaa (toukokuu 2007) alkuvaiheessa. Näissä saadut tulokset vahvistavat ajatustani siitä, että tarvitsemme kartoituksia erityistuen tunnistamiseksi. Tunnistaminen on tärkeää, jotta voimme opiskelijan kanssa yhdessä rakentaa hänelle mahdollisemman joustavan tavan saavuttaa haluamansa tavoitteet.

Tarvitsemme kartoitusten vastausten syvällistä tulkintaa ja sen jälkeen riittävää ohjausta sitä tarvitseville. Koska palautteella ja ohjauksella on motivoiva vaikutus opiskelijalle opintojen jatkamiseen niin osa- kuin koko tutkintoihinkin.

AKTIVA:ssa 5.5.2007 oli kehittämispäivä, jolloin esitimme puhdistuspalvelualan opettajien (4 henkilöä) kokemuksia erityisen tuen tarpeen kartoittamisesta.

Kokemukset antavat suuntaa siihen, mihin päin talossamme voidaan mennä erityistarpeen huomioinnissa ja henkilökohtaistamisessa.

Omalta osaltamme puhdistuspalvelualan koulutuksista meillä on kokemusta niin Lappeenrannasta kuin Imatralta, saman suuntaiset ja selkeät toimintatavat. Ne hyödyntävät keskeisen kouluttajan toimia ja ennen kaikkea muodostavat asiakkaittemme, eli opiskelijoiden näkökulmasta tärkeät kivijalat. Saamme opiskelijoiden itsetuntoa, motivaatiota ja taitoja tuetuksi, niin että tutkinnon perusteiden vaatimat osaamistasot tulevat helpommin saavutetuiksi.

3.6. Muut kartoitukset

Erilasin projektirahoituksin tuotettuja kartoituksia on seuraavassa lueteltuna. Päätöstä siitä kuka ne suorittaa opiskelijoille, kuka tulkitsee ja mitä tehdään ja työstetään jatkossa, ei vielä ole. Osa jää ehkä ervan tehtäväksi, mutta kehittämistyö jatkuu. Tavoitteenahan on saada esille ja selville erityistuen tarpeita.

- Kielikoe perustermeistä suomen kielen ymmärtämiseksi oman alan termistöä lukemalla ja puhumalla. Kielikokeen laativat kieliosaston kouluttajat koulutuspäällikön kanssa.
- ATK taitojen perusteet arvioidaan ja kartoitetaan erilaisilla atk tehtävillä.
- Kulttuuri- ja muiden taustojen selvittelyyn kehitetään kysymyksiä tai muita tunnistamismahdollisuuksia.
- Muut erityistä tietoa ja tukemista vaativat opiskelijat kartoitetaan *henkilökohtaistamisella* eli oman keskeisen opettajan kanssa keskustelemalla ja kaikilla niillä toimenpiteillä, jotka ovat meidän talossamme mahdollisia.

Tarkoituksena on, että saisimme kaikki henkilökohtaistamiseen liittyvät dokumentit oppilaitoksemme verkkoon. Tiedon saanti kunkin opiskelijan kohdalla helpottuisi ja työskentely muotoutuisi joustavaksi ja välittömäksi. Toisaalta näkemykseni on, että

opiskelijat itse nimenomaan tekevät kirjalliset tehtävät ja käyttävät omia taitojaan. Tässä tulee esille Venkulan (2007) esittämä ajatus aistien käytöstä, tiedosta, taidosta, tunteesta, taiteen luonnista ja omasta tekemisestä. Tämä on asia, jota itse myös pidän tärkeänä. Inhimillisyys ja yksilöllisyys on tultava esille. Uskon, että kehittämistä ja jatkotoimia tarvitaan myös tässä asiassa.

3.7. Oppimisen tukiklinikka, IKKUNA-OPPI

Suunnitelmani mukaisesti tulen toimimaan koordinoijana/ ohjaajana/erityisvastaavana lähinnä *luki- ja matemaattisten* kartoitusten tekemisessä. Lisäksi työni kuvaan liittäisin aluksi ainakin ns. tukiklinikan perustamisen. Pyrin avaamaan IKKUNA-OPPI pisteen syyskuun 2007 alusta ja se olisi avoinna viikon tiistaina ja perjantaina, aamulla esim 1 ½ - 2 tuntia. Klinikalle voi tulla kysymyksiä, ja ne asiat, jotka eivät ratkea opiskelijan kanssa, viedään automaattisesti opiskelijatukiryhmään. Rajaamani mahdollisuudet toimia IKKUNA-OPIN pisteessä lienevät seuraavanlaiset:

- elämänhallinnan vaikeudet, tarvittaessa opiskelijatukiryhmään
- lisäharjoitusten antamista varten niin luki- kuin matematiikkatehtäviin sekä suomen kielen harjoituksiin (lähinnä maahanmuuttajille)
- maahanmuuttajien ohjausmahdollisuudet
- tuen tarpeen määrittely esim. työhallinnon tuen hakemiseksi (perustuen tehtyihin kartoituksiin)

Klinikani on avoinna niin opiskelijoille kuin opettajillekin. Kokeilen tätä syys-joulukuun 2007 ajan. Kokeilun myötä saan tuntumaa, miten pitää jatkaa.

Aalto-projektin loppuraportin (Aalto-projekti 2004) mukaan työvoimakoulutuksessa olleiden opiskelijoiden opiskelu oli vaarassa keskeytyä henkilökohtaisten ongelmien vuoksi (mm. oppimisvaikeudet, mielenterveys- tai alkoholi-ongelmat). AALTO-projekti -klinikan ja koko toiminnan tavoite oli estää opiskelun keskeytyminen:

”Kaikki ne henkilöt jotka kävivät vastaavalla klinikalla saivat avun ja tuen, keskeyttämiset vähenivät. Ohjausklinikka olisi tärkeä osa Aktivan toimintaa myös jatkossa. Pysyvyyden kautta opettajat/kouluttajat ohjaisivat opiskelijoita varmasti paremmin kuraattorin luo.”

Jatko raportista vahvistaa minun ajatuksiani alkavalle toiminnalle:

”Koko henkilökunnalta tarvittaisiin avoimempaa ja aktiivisempaa asennetta, erilaisia oppijoita esimerkiksi maahanmuuttajia ja oppimisvaikeuksisia kohtaan. Olisi hyvä tapahtua muutosta ymmärtävämpään suuntaan. Henkilökunnalle suunnattua koulutusta aiheisiin liittyen olisi tärkeää tarjota edelleen.”

Aallon loppuraporttiin pohjautuen ja projektista saatujen kokemusten perusteella esitän että suunnittelemani klinikka, IKKUNA-OPPI voisi alkaa työstää asiaa eteenpäin.

4. ARVIOINTIA ja POHDINTAA 2007- 2008

Alkaessani erityisopettajakoulutuksen olin suuren haasteen edessä. Hakeutuessani en uskonut saavani näin paljon tietoa - tietoa jota olisin itse tarvinnut jo aiemmin, työskennellessäni aikuisten kanssa. Koen kuitenkin, että se käytännön kokemus, jota minulla on, on helpottanut ja auttanut minua ymmärtämään monia teoreettisia asioita. Olen saanut selvyden moneen asiaan, ja siihen miten olisin selvinnyt helpoimmillakin tavoilla.

Apua olisin saanut monesta eri kohteesta ja paikasta, jos olisin osannut hakea sitä. Kehittämishankkeeni tuli aivan oikeaan kohtaan aikuisopisto AKTIVASSA. Ajankohta olisi voinut olla hankkeen aloittamiselle varhaisempi, mutta kun koulutukseni ei ollut vielä sopivassa vaiheessa, en osannut sitä työstää. Mielestäni minulla on selvät suunnitelmat, miten voin juuri näitä erityistuen tarpeessa olevia opiskelijoita tuoda esille kartoituksilla. Erilaisia tuen tarpeen ryhmiä osaan epäillä, ja tiedän keinoja joilla ainakin voin yrittää selvittää ongelmia. Lisäksi osaan tarvittaessa löytää tapoja, joilla voimme kokonaisvaltaisesti auttaa erilaisia opiskelijoitamme tiedon hakuun, opiskelemaan omaa ammattiaan käytäntöön ja alentamaan kynnystä kehittää itseään eri tavoin.

Luki- ja matemaattisten kartoitusten avulla saamme kartoitetuksi perustaitojen osaamista. Lisäksi talomme eri projekteilla rakentuu muita erilaisia menetelmiä, joita uskon, otettavan käyttöön. Taloudellisista resursseista riippuu se, mitä itse henkilökohtaisesti voin ja pystyn toteuttamaan. Työaikani olen ajatellut jakautuvan niin, että erityisvastaavana tekemät kartoitukset vievät työajastani 15 % ja

opiskelijahuoltoryhmän ja muuhun ohjaukseen tarvittava aika olisi 15 %. Näin ollen 30 % työajastani kuluisi aluksi erityisopettajuuteen.

Perustettu opiskelijatukiryhmä on yksi asiaa helpottava tekijä. Talomme rehtori on siinä edustettuna. Näin saamme johdon jo alusta lähtien mukaan. Työryhmä hakenee muotoaan, mutta olen innostunut sen nopeasta, mutta aikaansaavasta aloituskokouksesta. Toiminta alkoi 21.6.2007 pidetyllä kokouksella ja jatkuu vuoden 2007 loppuun asti.

Suunnittelemani oppimisen tukiklinikka IKKUNA-OPPI voi olla ratkaisu tähän haasteeseemme. Laskelmieni mukaan selviän näillä erityisopettajuuden/ervan töihin kuluvilla ajoilla n. 30-35 % työajastani. Aiemmin mainitsemani Aallon loppuraportti tukee näkemystäni.

Erytisopetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa aikuisopistossa ei vielä ole, mutta opiskelijatukiryhmä pystynee rakentamaan runkoa ja yhdessä saamme sen toteutumaan, ajan kanssa. Aloituskokouksen tavoitteena oli todella tuoda niin tukiryhmän kuin erityisvastaavankin työ ja toiminta osaksi laadullista henkilökohtaistamista. Alku tässä asiassa on aloitettu Lappeenrannassa, mutta kokemuksien mukaan laajennetaan muihin pisteisiimme ja Imatralle.

Kaiken kaikkiaan AKTIVASSA tarvitaan ehdottomasti enemmän erityistuen tarpeeseen osaavia ja vastaavia kouluttajia. Kannustaminen ja motivointi tähän suuntaan toivottavasti kehittyä ja laajenee.

Opintojeni ja kehittämishankkeeni kautta olen oppinut paljon. Olen saanut ammatillisesti suurta osaamista, syvyyttä ymmärtää erilaisuutta ja ”tarttua härkää sarvista”. Jo Sokrates on ollut näkökulman vaihtamisen mestari. Hän on opettanut ihmisiä keskustelemalla ja esittämällä erilaisia kysymyksiä. Yhdessä keskusteleminen ja kuunteleminen ovat parhaita tapoja, joilla opitaan. Tätä meidänkin talossamme tarvitaan jatkuvasti. Olemme alkutaipaleella, mutta uskon, että tästä keskustellaan.

Kiitän kaikkia osallisia joiden kanssa olen saanut koota kehittämistyötäni. Jokainen päivä olen oppinut uutta myös itsestäni.

LÄHDELUETTELO

Ahola, J., Porvali, P. ja Törmälä, P. 1994. Laatu-Suomeen, ammattitutkinnoilla. Opetus 2000-sarja. Werner Söderström Osakeyhtiö, Juva.

Haikarainen, S. 2007. Erityisopiskelija saa harvoin tarpeeksi tukea ammattikoulusta. Etelä-Saimaa 2, 12. 26.6.2007.

Harju, K., Kokka, E., Silventoinen, P., Jalonen, R., ja Mäkitalo, T. (toimituskunta). 2003. Maaherran laatupalkinto 2003 juhlaulkaisu. Hyvin tehty! - meidän koulumme tulevaisuuden tekijänä. Multiprint, Helsinki.

Helakorpi, S. 1999. Osaamisen johtaminen.
http://openetti.aokk.hamk.fi/seppoh/Työ%20ammattitaito/TYÖN%20MUUTOS-syysluento_tiedostot/frame.htm. 28.3.2007

Hosionaho, M. (2007). VALMO projekti. Keskustelut tammi-toukokuun aikana 2007

Kauranen, T. 2007. Hakeutumisprosessi ja hakeutuminen ammattikorkeakoulussa. Keskustelut huhtikuussa 2007.

Kerola, K. (toim) 2001. Struktuuria opetukseen. Selkeys ja rakenteet oppimisen edistäjinä. Opetus 2000-sarja.PS-kustannus, Porvoo.

Ladonlahti, T & Pirttimaa, R. (toim.) 2003. Erityispedagogiikka ja aikuisuus. Frenckellin Kirjapaino OY. Espoo.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998. 24.11.2004.

Laki erityiskoulutuksesta ammatillisessa koulutuksessa 630/1998. 12.12.2005.

Laki työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta (763/1990),1295/2002. 21.4.2005

Länne, P. 2007. Työ-koulu -projekti. Etelä-Suomen lääninhallitus n:ro 82584, 2002-2004. Keskustelut keväällä 2007.

Matikainen, A. 2007. Ryhmätestaukset ja niiden tulokset. Keskustelut huhtikuussa 2007.

Mattila, A. 2007. Toisesta vinkkelistä. Artikkelit, Opettaja-lehti 25/2007, 2-4.

Opetushallitus. 2007. Näyttötutkinto-opas. Vammalan Kirjapaino Oy, Helsinki.

Opetusministeriö. 2004. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma(Kesu) 2003-2008 . Opetusministeriön julkaisu 2004:6.

Saloviita.T. 2007. Erityisopetukselle on myös vaihtoehto. Helsingin Sanomat C 4, 29.6.2007.

Seppälä, M (toim). 2006. Moninaisuus, tunnetta, tietoa ja kokemuksia ammatillisesta erityisopetuksesta. Hämeenlinna: Saarijärven Offset OY, Saarijärvi.

Tilastokeskus. 2007. **Tuorein julkistus:** [Oppilaiden määrä kasvoi kokoaikaisessa mutta väheni osa-aikaisessa erityisopetuksessa](http://www.stat.fi/til/erop/index.html) (15.6.2007) www.stat.fi/til/erop/index.html. 15.7.2007

Venkula, J. 2007. Osaamiseni, tekemiseni jättää jäljen. YLE 1. Radio-ohjelma 17.5.2007 klo 12.20-12.45.

Vertanen, I. 2002. Ammatillinen opettajuus vuonna 2010. Hämeenlinna. Saarijärven Offset Oy, Saarijärvi.

LIITELUETTELO

LIITE 1. AKTIVA, 2007. Henkilökohtaistamissuunnitelma.

LIITE 2. Viskari-Lippojoki, U. 2007. Kysely AKTIVA:n opettajille erityistuen tarpeesta.

LIITE 3. Opetushallitus. 2006. Määräys henkilökohtaistamisesta (43/011/2006).

LIITE 4. Viskari-Lippojoki, U. 2007. Matematiikkakartoitus

Liite 1. Tutkinnon suorittajan henkilökohtaistamissuunnitelma (päivitetty 6.6.2007)

HENKILÖKOHTAISTAMISSUUNNITELMA

Tutkinnon suorittaja

HAKEUTUMISVAIHE

Henkilötiedot				
Nimi				
Henkilötunnus				
Osoite				
Puhelinnumero				
Sähköpostiosoite				
Äidinkieli	☐ suomi	☐ ruotsi	☐ muu, mikä _____	
Yhteys henkilöiden tiedot				
	Nimi	Osoite	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite
Vastuukouluttaja/ ryhmänohjaaja				
Oppisopimustoimiston yhteyshenkilö				
Työvoimatoimiston yhteyshenkilö				
Työnantajan yhteyshenkilö /työpaikan vastuukouluttaja				
Koulutustiedot				
Peruskoulutus	☐ peruskoulu ☐ lukio ☐ ylioppilas ☐ muu, mikä _____			
Ammatillinen koulutus	Tutkinto, vuosi	Koulutus	Aika / Kesto	Oppilaitos
Suoritetut kortit	☐ EA1, pvm ☐ EA2, pvm ☐ Työturvallisuuskortti, pvm		☐ Tularityökortti, pvm ☐ Hygieniakortti, pvm ☐ Muu, mikä _____	
Muut koulutukset /suoritetut kurssit				
Tutkinnon rinnastaminen	Tutkinto: _____			☐ päätös, pvm
Työkokemus ja työpaikan tiedot				

Tällä hetkellä	☐ olen työssä ☐ työsuhde määräaikainen ☐ olen työtön				
Työnantaja /työpaikka					
Osoite					
Sähköposti					
Puhelinnumero					
Työkokemus	Työpaikka	Työtehtävä	Aika		
Ammattitaitoa tukeva muu osaaminen					
Ammattitaitoa tukevia harrastuksia	☐ kyllä, otetaan huomioon ☐ ei				
ATK-osaaminen	☐ @-kortti ☐ A-kortti ☐ AB-kortti ☐ muu, mikä				
Kielitaito ja taso (kiitettävä, hyvä, tyydyttävä)	☐ englanti_____ ☐ ruotsi_____ ☐ saksa_____ ☐ suomi_____				
	☐ venäjä_____				
Oppimisvalmiuksien yleiskartoitus ja testit, jotka tehdään tarvittaessa					
	Kyllä	Ei	Pvm	Liitteenä	Huom!
Yleiskartoitus	☐	☐		☐	
Ammattitaitokartoitus, luotu tutkintokohtainen tai www.osaan.fi	☐	☐		☐	
Testit tarvittaessa:					
Luki- ja kirjoitustesti	☐	☐		☐	
Matematiikkatesti	☐	☐		☐	
Kielitesti, suomi	☐	☐		☐	
Kielitesti, englanti	☐	☐		☐	
Kielitesti, ruotsi	☐	☐		☐	
ATK-testi	☐	☐		☐	
Oppimistyyli- /itseohjautuvuustesti	☐	☐		☐	

Muuta				
	Kyllä	Ei	Pvm	Huom!
Otettu huomioon kulttuuri- ja kielitausta	☐	☐		
Otettu huomioon elämäntilanne	☐	☐		
Perehdytetty ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereihin	☐	☐		
Perehdytetty oppimiseen ja opiskeltavaan alaan	☐	☐		
JOHTOPÄÄTÖKSET				
Koulutusala				
Opiskelumuoto				
Rahoitus- ja koulutusmuoto	☐ Työvoimapoliittinen koulutus ☐ Oppisopimuskoulutus ☐ Omaehtoinen koulutus		☐ Lisäkoulutus ☐ Ammatillinen peruskoulutus ☐ Muu, mikä _____	
Tutkinto				
Muuta				

Tutkinnon osat	Ehdotus osoitetun osaamisen tunnustamiseen (→ dokumentit kolmikanta-arviointiin)	Saavutetun osaamisen perustelu (→ ohjaus suoraan näyttöön)	Ohjaus tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen
Ohjauksen ja tukitoimien tarve ja muoto (henkilökohtainen -, ryhmä -, vertaisryhmä -, verkko- ja puhelinohjaus sekä erityistukitoimet)			

2. TUTKINNON SUORITTAMISVAIHE

Tutkinnon osa	Arvioijien päätös osoitetun osaamisen tunnustamisesta	Näyttöympäristö ja -ajankohta	Arvioijat	Ammattitaidon osoittamistavat	Hyväksyty suoritus, pvm	Hylätty suoritus, pvm
Ohjauksen ja tukitoimien tarve ja muoto tutkinnon suorittamisessa (henkilökohtainen -, ryhmä -, vertaisryhmä -, verkko- ja puhelinohjaus sekä erityistukitoimet)						

3. TARVITTAVAN AMMATTITAIIDON HANKKIMISVAIHE

Tutkinnon osa ja /tai opintojaksot	Osoitettu osaamine n (dokumen tit)	Saavutettu osaaminen (perustelut)	Puuttuva osaaminen	Tarvittavan ammattitaidon hankkiminen				
				Lähiopiskelu	Työssäoppi- minen	Ohjattu itseopiskelu	Ohjattu verkko- opiskelu	Vertaisryh- mä-opiskelu
Ohjauksen ja tukitoimien tarve ja muoto tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa (henkilökohtainen -, ryhmä -, vertaisryhmä -, verkko- ja puhelinohjaus sekä erityistukitoimet)								
Käytettävät arviointimenetelmät								
Muuta huomioitavaa								

Tutkinnon suorittajan henkilökohtaistamissuunnitelma laadittu ___ / ___ 200__

_____
Tutkinnon suorittaja

_____
Oppilaitoksen edustaja

_____
Koulutuksen hankkija
(tarvittaessa)

Henkilökohtaistamissuunnitelmaa tarkistettu

Pvm ___ / ___ 200__

_____
Tutkinnon suorittaja
Vastuukouluttaja

/ryhmänohjaaja

Pvm ___ / ___ 200__

_____
Tutkinnon suorittaja
Vastuukouluttaja

/ryhmänohjaaja

Pvm ___ / ___ 200__

_____
Tutkinnon suorittaja
Vastuukouluttaja

/ryhmänohjaaja

Pvm ___ / ___ 200__

_____
Tutkinnon suorittaja
Vastuukouluttaja

/ryhmänohjaaja

Pvm ___ / ___ 200__

_____
Tutkinnon suorittaja
Vastuukouluttaja

/ryhmänohjaaja

Pvm ___ / ___ 200__

_____
Tutkinnon suorittaja
Vastuukouluttaja

/ryhmänohjaaja

Ulla Viskari-Lippojoki

AKTIVA

ERITYISTUEN TARPEEN KARTOITTAMISTA KOULUTUSALOILLA

1. Miten ohjaat (muodot / menetelmät) tutkinnon suorittajaa/opiskelijaa henkilökohtaistamisen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisvaiheessa?
2. Minkälaista erityisen tuen /selkokieli, lukivaikeudet, matemaattiset vaikeudet, hahmottamisvaikeudet, tarkkaavaisuushäiriöt, mielenterveysongelmat, syömishäiriöt, kuulovammaisuus mm.)tarvetta olet havainnut omalla koulutusallasi eri ryhmissä?
3. Pystytkö vastaamaan tutkinnon suorittajan /opiskelijan ohjaukseen ja erityisen tuen tarpeeseen? (osaaminen ja nykyiset resurssit)
4. Miten mielestäsi ohjauksen ja erityisen tuen tarpeen huomioon ottamista voitaisiin kehittää oppilaitoksessamme?

Dno 43/011/2006

MÄÄRÄYS Velvoittavana

noudatettava

Päivämäärä **28.11.2006**

Voimassaoloaika **1.3.2007 alkaen toistaiseksi**

Säännökset joihin toimivalta

määräyksen antamiseen perustuu

L 631/1998 **8 § 3 mom**

Kumoo määräyksen nro 47/011/2000

HENKILÖKOHTAISTAMINEN

Opetushallitus on päättänyt antaa määräyksen näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta.

Koulutuksen järjestäjä ei voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.

Pääjohtaja Kirsi Lindroos

Kehitysjohtaja Markku Rimpelä

1 § Henkilökohtaistamisen periaatteet

Koulutuksen järjestäjän tulee toimia niin, että näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuneet saavat asiakaslähtöisesti

suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita, yhteisesti sovittavia tukimuotoja ja palveluja

- näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen
- näyttötutkinnon suorittamisen ja
- tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisessa.

Koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä näyttötutkinnon järjestäjän, tutkinnon tai koulutuksen

hankkijan, työpaikkojen edustajien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa.

Henkilökohtaistamisessa on otettava huomioon myös erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta tai muusta

syystä kuten luki- ja kirjoitushäiriöistä mahdollisesti johtuvat erityistarpeet ja lähtökohdat.

Koulutuksen järjestäjän on kerättävä palautetta henkilökohtaistamisesta ja kehitettävä henkilökohtaistamista

yhteistyössä siihen osallistuvien kanssa.

2 § Näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutuminen

Koulutuksen järjestäjän on selvitettävä hakeutujan esittämien luotettavien asiakirjojen ja muiden mahdollisten

selvitysten perusteella hänen osaamisensa sekä muut lähtökohtansa.

Mikäli yhteisesti todetaan, että hakeutujan tavoittelema tutkinto ei ole hänelle tasollisesti soveltuva,

hakeutujaa tulee ohjata hänelle soveltuvaan tutkintoon.

Osaaminen on tunnistettava käyttämällä monipuolisesti erilaisia alalle soveltuvia menetelmiä.

Tämän

jälkeen tulee myös päättää miltä osin hakeutujan esittämien asiakirjojen pohjalta jo osoitettu osaaminen

voidaan ehdottaa tunnustettavaksi.

Osaamisen tunnistamisen perusteella on lisäksi arvioitava, miltä osin

- hakeutuja voidaan hänen jo saavuttamansa osaamisen perusteella ohjata suoraan hänelle soveltuvan tutkinnon, tutkinnon osan tai osien suorittamiseen tai
- hakeutuja on ohjattava tarvittavan lisäammattitaidon hankkimiseen.

Tällöin on hakeutujalle myös selvitettävä ne erilaiset oppimisen mahdollisuudet, joita koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus tarjota, ja yhteisesti arvioitava niiden sopivuus hakeutujalle. Samalla tulee selvittää hänelle soveltuvat tutkinnon tai tutkinnon osan suoritusten järjestelyt sekä mahdollisen ohjauksen ja erityisten tukitoimien tarve.

3 § Tutkinnon suorittaminen

Henkilökohtaistetussa tutkinnon suorittamisessa on aina noudatettava tutkinnon perusteissa määritellyt ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteerejä sekä ammattitaidon osoittamistapoja. Tutkintotilaisuuksien aikataulut ja käytännön järjestelyt tulee suunnitella mahdollisimman hyvin tutkintoa suorittavan tilanteeseen soveltuviksi.

4 § Tarvittavan ammattitaidon hankkiminen

Oppimisen suunnittelussa ja toteutuksessa on otettava huomioon opiskelijan elämäntilanne, aikaisemmin hankittu osaaminen, todetut oppimistarpeet ja työssä oppimisen mahdollisuudet. Lisäksi henkilökohtaistamisessa on yhteisesti suunniteltava opiskelijalle soveltuvat opiskelu- ja arviointimenetelmät sekä ohjaustoimet.

5 § Dokumentointi

Henkilökohtaistaminen on dokumentoitava näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisessa, tutkinnon suorittamisessa ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa. Dokumentointi koostuu henkilökohtaistamista koskevaksi asiakirjaksi. Tutkinnon suorittajan sekä koulutuksen järjestäjän ja tarvittaessa tutkinnon hankkijan tulee allekirjoittaa tämä asiakirja ja siihen mahdollisesti tehtävät muutokset. Henkilökohtaistamisen toteutumista on arvioitava tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen edetessä osapuolten keskenään sopimalla tavalla. Asiakirjaan ei saa sisällyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (L 621/1999) tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja.

JAKELU Ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjät

Oppisopimusviranomaiset

Näyttötutkintojen järjestäjät

Tutkintotoimikunnat

TIEDOKSI Koulutustoimikunnat

Opetusministeriö

Lääninhallitusten sivistysosastot

Työministeriö

Työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastot

Ammatilliset opettajakorkeakoulut

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Suomen Kuntaliitto

MATIKKA

TASO I ja II

NIMI:

LIITE 4.

1. Muunna minuuteiksi

a) 3 h =

b) 120 s =

c) 1 h 15 min =

2. Muunna sekunneiksi

a) 10 min =

b) 1 h =

c) 3 min 20 s =

3. Muunna vuorokausiksi

a) 1 a =

b) 240 h =

c) 60 h =

Laske yhteenlaskut

1. a) $0,4 + 0,5 =$ _____

b) $2,1 + 3,5 =$ _____

2. a) $0,3 + 0,09 =$ _____

b) $5,1 + 2,03 =$ _____

3. a) $1,5 + 1,06 =$ _____

b) $20,12 + 3,05 =$ _____

Mitä nimitystä käytetään yhteenlaskun tuloksesta?

_____

5.WC -tilan mitat ovat seuraavat : leveys 100 cm, pituus 1,45 m ja korkeus 2,45 m. Laske mikä on wc-tilan a)PINTA-ALA

b)TILAVUUS

6. Huoneiston pinta-ala on 120 m² Kylmää tilaa siitä on 40 m².
MONTAKO % on kylmän tilan osuus kokopinta-alasta?

7. Ostat tuotetta 460 g, ja sen kilohinta on 8,60 e. Paljonko OSTOKSESI maksaa??

8.Suoja-ainetta kuluu 80 m² alueelle 1 litra. Kuinka monta neliötä saat 4 l:n kokoisella kanisterilla ainetta työstettyä?